

ז. * על גס של אדם מסים, כ"ג כיוצא בן צרויה וחבריו, וכן על גס של אדם כ"ד שנתקדש בו שם שמים, כגון דניאל וחבריו, מברך. * לפיכך הוואה גב אריות של דניאל וכבשן האש של חנניה מישאל ועזריה, מברך כ"ה שעשה גס לצדיקים במקום הזה: ח. יהוואה כ"ו אשתו של לוט כ"ז מברך שתים, עליה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם ה'ן האמת, ועל לוט אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם כ"ח זוכר הצדיקים: ט. ל"ט אומר מברך על גס אלא בגס כ"ט שהוא יוצא ממנהג העולם, אבל גס שהוא מנהג העולם ותולדתו, כגון שבאו גנבים בלילה וכא לידי סכנה ונצול,

י שם ושם. כ שם אבדקלי נר. ל הרב דוד אבודרם בשם הרא"ש מליניל.

שערי תשובה

שהרמב"ם קבל עליו להתבודד ביום הצרה בכל שנה וכיום שלאחריו לשמח, ולשון זה הביאו בספר חרדים, וכיוצא בזה נמצא שעשה הגאון בעל תוספות יום טוב ועוד גדולים באשר יצאו מצרה לרחוק:

באר היטב

ט. העולם. כגון שפגל עליו אריה או גמלא פריצא: מ. כיוצא, ואין עמה פיוצא בו.

באור הלכה

ז * על גס של אדם מסים. עין במגן אברהם שגמגם בדין זה, שהוא בענין דלא אפשרטא בירושלמי, והשיגו האחרונים עליו, עין באליה רבה ובשאר אחרונים. ומכל מקום אני תמה, דלא השיגו עליו אלא במאי דמצאו לאיזה פוסקים שהעתיקו להאי מיקרא דירושלמי לא בתורת בעיני אלא בגיחותא, אבל מכל מקום צדקו דברי המגן אברהם, דאפשר דבעינו דוקא דברי דיוצא שפגל טבעו בכל העולם, ובאמת משמע גם כן הכי בפשוט דברי הירושלמי גופא, מדנקט, אדם מסים כגון יואב, ואדם שנתקדש בו שם שמים כגון דניאל וחבריו, ומשמע דניאל וחבריו גופיהו אין מברכין עליהם אלא מטעם שנתקדש שם שמים על ידי הגס שארע להם, אבל אי לא היה נתקדש שם שמים על ידם, דהינו שארע להם אינה סכנה ונצלו בדרך גס, לא היו מברכין על ישראל עליהם, אלא דגם אנשים כמו אלה לא מקרי מסים, וכן משמע דיוק זה במחבר גופא, שכתב, לפיכך הוואה וכו', דמשמע דאי לא היה נתקדש שם שמים על ידי גס שארע להם לא היו צריכין לברך עליהם, אף על גב דהיו מפורסמים לאנשים חשובים בישראל וגם סריסים בהיכל מלך בבל, אלא על פתח דכל שלא יצא טבעו בכל ישראל, כמו יואב שנאמר בו, ויהי דוד עושה משפט וצדקה, ויוצא על הצבא, אין מברכין עליו, ואם כן צדקו דברי המגן אברהם שכתב, אין לנו עמה פיוצא בזה! ודברי אלה רבה שכתב, ומכל מקום בעינו שיהיה מסים ביותר, אין מספיקין, דאם אדם חשוי בעלמא מקרי מסים, אם כן באמת תמוה, הלא בגס של שבט נשאר בטפח ואין מברכין עליהם אף ששבט שלם נמצאים כמה אנשים גדולים ומכבדים, ועל פתח שמכבד בכל ישראל בעינו, ובאמת הקשה העלת תמיד אעקר דין זה דמסים, מהא דעל שבט שאין מברכין, וגם, כל שאין רב ישראל אין מברכין, אף על גב דבהרבה שבטים נמצאים מסתמא הרבה גדולים ומכבדים, וכתב לתרו, דאפשר דשאני יואב שהלך בשליחות של כל ישראל והרי הוא כמו שארע לכל ישראל, עד כאן לשונו, הרי דגם דעתו במגן אברהם, ועוד עדיפא מזה, דדוקא

משנה ברורה

וכו' שעשה גס לאבי או לרבי, ובאדם מסים יברך, שעשה גס ל' לאדם הזה, או ברוך שעשה ל' לך גס: ז כג. כיוצא בן צרויה. שהיה מפרסם בכל ישראל לראש ולשלטון. ועין בבאור הלכה: כד. שנתקדש בו. רוצה לומר, על ידי הגס, לפיכך חשוב גס זה יותר וצריך כל אחד לברך עליו, וכדמסים, לפיכך וכו'. ועין בבאור הלכה: כה. שעשה גס לצדיקים. ובאדם מסים מברך ברוך שעשה גס לפלוני במקום הזה כ"ו ופירט שמו: ח כו. אשתו של לוט. כשהיא כ"ז נציב מלח: כז. מברך שתים. ואף על פי כ"ט שאין רואה קברו של לוט, דכשרואה אותה נזכר גם כן בעלה, ומה שכתב ועל לוט, רוצה לומר, בשביל לוט: כח. זוכר הצדיקים. שזכר הקדוש ברוך הוא את אברהם, כדכתוב ויזכר אלהים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה וגו' [ומשמע לכאורה כי דעל קברו של לוט אינו מברך כלל, דשם אינו מנפר זכירת הצדיקים, רק כשרואה אשתו שעשה נציב מלח, ושם באותו מקום ובאותה שעה בנדאי היה כח תקף הדין, ואף על פי כן זכר השם יתברך את אברהם והציל בעבורו לוט, ושיר לברך על זה]: ט כט. שהוא יוצא ממנהג העולם. כגון כ"ט עבדא דנזכר בש"ס באחד שהלך במדבר והיה בסכנת מיתה מחמת צמא, ואתרחיש לה נסא ונפק לה מעין מים, וכיוצא בזה: ס. ונצול. גם כן בדרך מנהג העולם, דהינו שצעק לעזרה, או שנודמנו בני אדם שם וכרחו:

אם הוא משלח מכל ישראל ונאז אם קרה לו גס אף על גב דהגס לא נגע בצרכי כלל ישראל אלא בעצמו, אף על פי כן הוא כאלו נגע לכל ישראל. שהרי הוא הפוציא והסביא, ואדם כזה אין מצוי בדורות אלו, שאנו מפורזין בכל העולם, ועל כן הנכון בנדאי למעשה דעת המגן אברהם דהיום אין נוהג ברכה זו, ובפרט דעת הר"א בהלכותיו גם כן, שכל הני בעיות בירושלמי הן בענין דלא אפשרטא: * לפיכך הוואה גב אריות וכו'. הוא מלשון הטור, ומשמע דאם ארע לאדם שנתקדש שם שמים על ידו אחר כך אינה סכנה ונצול בדרך גס, אין לאמר לברך עליו, אחרי שלא היה בזה קדוש שם שמים, ולולי דברי הטור היה נראה לי לכאורה לומר דכונת הירושלמי, אחרי שמתחלה נתקדש שם שמים על ידו [כמעשה דניאל שספן עצמו עבור מצות תפלה והצילו הקדוש ברוך הוא בדרך גס], חשיב לכל אדם פרבו וצריך לנהג בו כבוד ולהודות להשם יתברך על הגס שהזמין לו:

שער הציון

על זה נצל אז בכותב אברהם, וזהו גם כן פונת היר"ף על לוט ועל אשתו, רוצה לומר, בשביל לוט ואשתו מברך שתים, ואיזהו המקום ששיר ברכות אלו, הוא רק במקום נציב מלח, ששם הוא חפר הגס של העצלת לוט על ידי זכירת אברהם, וזהו שאמרה הברייתא, והרואה אשתו של לוט צריך שימתן הודאה ושבח לפני המקום, הינו על העצלת לוט, ולמעוטי כשרואה את קבר לוט דאין שם מקום זכירה, ועין בבית יוסף דדוק כי קצרותי: כד. כן משמע בבית יוסף, דאי לאו הכי תקשה על הברייתא, למה לא קאמרה הוואה קברו של לוט, דהוי אחי שפיר טפי בלא דחוקים, וכמו שברתי באות הקודם: ט. כה. אבודרם: כו. כן צריך לקרש לדברי אבודרם. ומהמגן אברהם בסעיף קטן יא נראה לכאורה הדרידה לא קאי מנהג של עולם אהצלה אלא על הספנה, דאם הספנה היה דבר שאינו מנהגו של עולם, כגון שפגל עליו חיה, מקרי גס אף על גב שהצלה היה בפשוט בלא גס, כגון שברת ממנה או שנתקבצו הרבה בני אדם והכריחו אותה, אף על פי כן מקרי גס אפילו לדעה ראשונה, אכן כשנפלו עליו גנבים, זה מקרי מנהגו של עולם, ולהכי אין מברכין, אכן מאבודרם מוכח כמו שפרשתי ונאיתי דנשמת אדם שגם הוא נחב בחחלה כדבריו, אכן אחר כך חזר מזה ממשע דארי שהוכח בגמרא, ונאיתי דעמי איה ראה כלל, דהא אמר שם דאתעביד לה נסא, משמע דהיה שם איזה גס ולא פרש הש"ס

יט. אליה רבה: כ. הלכות הר"א: ז כא. כן פשוט, וכמגן גבורים כתב, שעשה גסים לאדם הזה, ואינו מוכיח, דהא מירי המחבר ברוואה המקום ולא ברוואה האדם, ומה שיר זה: ח כב. ולא ודענא, לפי מה שמבאר לקמן ברכ"ה סעיף ט דברכת דין האמת הוא דוקא כשפוטעו על הענין, עין שם, דלפיכך לא מברכין על עובד גלולים, והיא בנדאי אינה ישראלית, ואולי דמצערין על שלא הועיל זכות של אברהם להצילה, שהו מורה על תקף הדין: כג. הנה המחבר העתיק לשון הרא"ש והטור, וכמו שכתב בבית יוסף, אבל לדינא יש לעין אם יברך עליה שתי ברכות, דכשאלותו פרשת וישלח וכן ביר"ף משמע לכאורה דאינו מברך עליה רק דין האמת בלבד, עין שם, דהכי איתא ביר"ף, על לוט ועל אשתו מברך שתים, על לוט אומר ברוך זוכר הצדיקים, ועל אשתו אומר וכו'. אמנם באמת יש לומר דגם דעתם כהרא"ש והטור דמברך על לוט רק במקום שזכר הקדוש ברוך הוא את אברהם והצילו [וכי היכי דמברכין בעלמא ברוך שעשה גס במקום הזה], וכשנצח לידע את מקום ניסתם מסד בצמצום כדי לברך להשם יתברך או זכירתו או לאברהם, נוכל לידע במקום נציב מלח של אשתו, ששם באותו מקום בנדאי היו שניהם בהתנסו לנט מסד, והפלאך אמר אל תביט אחריו, והיא לא שמעה לדבריו ונתהפכה באותו רגע למלח, כדכתב פקרא, והוא שלא עבר

